

Pòrtic

Enric Vila

**Un estiu
a les trinxeres**

**Crònica política i sentimental
de la lluita per la llibertat**

Enric Vila

Un estiu a les trinxeres

Pòrtic

Primera edició: setembre del 2015

© 2015, Enric Vila

Drets exclusius d'aquesta edició:

Raval Edicions SLU, Pòrtic

Pedro i Pons, 9-11

08034 Barcelona

ISBN: 978-84-9809-327-8

Dipòsit legal: B-21.019-2015

Fotocomposició: Víctor Igual, SL

Impressió: Reinbook

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).
Tots els drets reservats.

SUMARI

<i>Pròleg</i>	7
Juliol 2014	11
Agost 2014	67
Setembre 2014	131
Octubre 2014	187
<i>Apèndix</i>	223

Vichy amb el Salvador al Sandor. Li dic que hauria d'escriure una elegia per a infants del seu passat bohemí, explicar el Tirsa amb prosa de Walt Disney, i em torna la pilota suggerint-me que comenci un dietari. Diu que hi ha una electricitat a l'ambient que valdria la pena recollir, no sigui que després necessitem entendre l'època.

Parlem de com acabarà la història. El Salvador fa temps que repeteix que ha d'escriure un article explicant que ell només ha fet de tonto útil, per si de cas els convergents fossin uns genis i la seva política de perfil gris tingués per objectiu despistar Espanya. De vegades dubta de la seva intuïció, però en general sóc jo qui porta l'esperança a la conversa.

—Tu ja saps —em diu— que jo no crec que el poble català existeixi com a encarnació dels pobles que volen ser lliures. Alguns amics teniu una idea bonica del país i, aparentment, esteu disposats a defensar-la. Tal com va el món no sou només un tresor per a Catalunya, sou una joia per a la humanitat sencera. Ara, ni tan sols ompliríeu un d'aquells clubs tan fantàstics que hi ha a Londres. Com vols fer la independència amb un material tan pobre?

Riem comentant les notícies. A Palau estan nerviosos. Entre el públic hi ha una adorable ingenuïtat de noia adoles-

cent que es deixa estimar pel primer senyor amb corbata que fa veure que l'escolta. Fins i tot el president Rajoy costa d'entendre. Per què ha acceptat de rebre el president Mas a la Moncloa? A Convergència li convé un Onze de Setembre apoteòsic. Sense bones cartes per jugar, no s'entén que Rajoy doni als convergents l'oportunitat d'explotar l'oposició frontal d'Espanya a la consulta.

En parlem, però no arribem enlloc. Potser Mas i Rajoy ja tenen un acord i la política catalana és una mica com el Sandor.

El Salvador ha demanat una aigua amb gas i li han portat un cafè amb llet. Em diu, contenint la indignació:

—Si ens fan fora del diari, sempre trobarem feina com a cambrers.

—No sé si portaries gaire bé el davantal —li dic rient, però no m'escolta.

—Cada dia costa més trobar persones que treballin bé! —em respon serrant les dents—. Amb tota aquesta història de l'Estat del benestar hem aconseguit que l'honor sigui al país el que un cadàver és a la vida!

Té raó que, amb l'excusa de la vida interior, el sentit de l'honor s'ha desinflat. La gent cada dia somia més i s'estima menys la seva feina. La manca de tensió espiritual complica molt la situació política. Com diu el Valentí Puig, si Churchill vingués a demanar-nos sang, suor i llàgrimes, les cames ens tremolarien. Ens hem deixat seduir tant pel cinisme entendridor dels poetes que escriuen pensant en les factures del sastre i la tintoreria, que ens hem tornat una mica capritxosos.

En general, a tot Europa hi ha molt poca consistència. La gent no saps mai per on et sortirà, i això fa que, a mesura que ens acostem al moment de la veritat, la confusió augmenti. A mi cada dia em costa més saber on són els amics i on són els enemics. O quan em trobo en un lloc segur i quan estic al

descobert. Diuen que a Waterloo les fumerades eren tan espesses que els canoners apuntaven als cavalls morts per orientar-se. Els soldats —morts de gana i de son, amb els peus desfets després de dies de marxar per camins enfangats sota la pluja— disparaven a discreció, enmig d'un infern de crits i d'imatges espantoses.

Si porto un dietari, només podré descriure un procés agònic. Tant se val si al final cantem victòria o tornem a perdre. Som al fons del pou, i no sabem si som a un pèl de figa de la salvació o a un pas de la derrota. Només l'exaltació del cor i les injeccions d'adrenalina ens consolen. Aquesta és la gràcia del moment. Quan les persones i els pobles perden la fe en els seus valors es fiquen en problemes. Per tornar a trempar, de vegades cal posar-se a prova. Seria una llàstima que la història d'aquests anys l'acabessin explicant els espanyols.

En un camp de batalla és difícil conservar la visió de conjunt. Quan comencen les bufetades, els ideals s'esfondren. Només queden l'instint i les ganes de salvar la pell, no hi ha temps per pensar o per aprendre. Llavors és quan es veu que hi ha de substancial en les raons de cada bàndol. A Waterloo no es va saber qui era el vencedor fins que l'olor de pólvora no es va haver esvaït i la pudor dels morts va començar a perfumar l'aire. Aquí la pólvora és la propaganda.

El segle xx va aniquilar el prestigi de la guerra. A Europa els generals ja no poden fer els discursos dels temps de Waterloo, i encara menys els discursos del 1914: «Soldats!, demà atacarem les posicions dels alemanys i ocuparem aquest poble i aquest altre. La primera onada d'homes morirà. La segona també quedarà exterminada. I la tercera. Alguns homes de la quarta onada potser sobreviuran. La cinquena assolirà els nostres objectius. Senyors!, bona nit i moltes gràcies. Que Déu els beneeixi».

Aquests discursos ja només els poden fer els líders de

Hamàs, que celebren cada dona i cada nen que els mata l'exèrcit d'Israel. O els malalts de l'Estat Islàmic, que enterren la gent viva i tallen els caps dels presoners per penjar-los a les línies telefòniques de Síria, com si fossin cartells electorals. Llegeixo que els jihadistes 2.0 fins i tot es fan *selfies* al camp de batalla mentre agonitzen. Diuen que alguns són catalans —perquè viuen o treballen a Catalunya—, però els catalans no fem aquestes coses.

Per més que l'unionisme ens tracti de fanàtics, la decadència de la guerra en el món occidental afavoreix els nostres interessos, no pas els de Madrid. Em pregunto si ho sabrem aprofitar. En un altre context, no viuríem una febrada com aquesta —no hem perdut l'oremus—. Tothom sap que si no tenim imatges del cap del general Moragues podrint-se en una gàbia és perquè al 1714 no hi havia Twitter. Els espanyols ja ens poden dir que ens inventem la història o que el passat no importa.

Des de Pau Claris fins a Jordi Pujol, tots els nostres líders s'han jugat la pell i la felicitat més del que mai se la podran jugar el president Mas i els seus col·laboradors. Pasqual Maragall va ser el primer líder català del segle xx que no va conèixer ni la presó ni l'exili. Com acabarà el president Mas? No estem al 1714, ni al 1936. Ni tan sols estem en un període comparable al de la Transició, que no va ser tan pacífica com diuen.

Llavors els avis deien, després de clavar un cop de puny sobre la taula, seguit d'un viril «Megacàgon cony!»: «Prou! A casa meva no es parla de política!». Ara la política es fica a tot arreu. A diferència d'altres èpoques, tothom té moltes ganes de parlar i de dir la seva. Els complexos i les pors s'han esvaït, aparentment. Alguns intel·lectuals han passat per la perruqueria i sembla que visquin una segona joventut.

El clima és tan intens que de vegades penso en aquells

prolegòmens de les lluites cos a cos en els grans camps de batalla; fins i tot veig antics federalistes ensenyant el cul a l'enemic com els escocesos de *Braveheart*. Altres dies, crec que tot plegat és una farsa i em temo que la força que hem acumulat es girarà en contra nostre. Al capdavant, si la gent no es mata pel carrer, no és pas perquè ens haguem tornat uns sants, sinó perquè la majoria de la gent tampoc no està disposada a arriscar comoditats per defensar allò que diu que creu i estima.

L'ideal seria poder fer la independència amb el comandament de la televisió. Però llavors el final seria tan cantat que no caldria escriure llibres sobre el tema. Em pregunto com acabarà aquesta vegada el torcebraç amb l'Estat espanyol. El general Eisenhower va escriure dos discursos abans d'enviar els seus nois a Normandia. Es veu que la mà li tremolava quan va signar el text que havia preparat per a la derrota. Els catalans no hauríem de menysprear la facilitat amb la qual les coses s'emboiquen, però els castellans no haurien d'oblidar que la seva democràcia encara és jove i que Espanya sempre ha trobat el seu abisme a Catalunya.

Quan el desenllaç estigui decidit, el resultat ens semblarà tan obvi que costarà d'entendre fins a quin punt va ser tòxic i opressiu aquest ambient d'incertesa i de rumors, de mitges veritats i mitges mentides, d'esclats d'eufòria i d'indignació, de pinxos disfressats de gent legal i de rebels de plastilina. A Occident, la guerra ja no es basa en l'eliminació física de l'adversari; les guerres cada cop destruiran menys edificis i persones i atacaran més el talent i els espais de relacions. El duc de Wellington va plorar després de Waterloo. No crec que els espanyols plorin si ens derroten. Diran que ens hem fet mal nosaltres sols.

Ahir sopar a la fresca amb una colla de votants de CiU. A l'estiu, quan arriba el vespre, els terrats de Barcelona sembla que estiguin més a prop del cel. Gran contrast entre l'excitació de la tertúlia i la calma estacional de la ciutat. Fa bo. La gent té vacances. La conversa s'allarga i les dones es posen les rebeques. De tant en tant sentim el ronc d'un cotxe o d'una moto; després, la ciutat torna a caure en el seu silenci soporífic —gràcies a Déu, som lluny dels turistes.

Abans d'anar a dormir, un advocat dels serveis jurídics de la Generalitat decideix revelar-nos un secret. Ens diu que tot està a punt per posar les urnes el 9 de novembre. També ens diu que l'objectiu principal no és votar, sinó recollir proves per demostrar que Espanya és un país poc democràtic. Parla amb la seriositat de les persones que se senten informades. La intenció del govern no és posar les urnes, sinó portar el cas davant del Tribunal Internacional de l'Haia.

—No es tracta de votar, sinó d'aconseguir la independència —ens diu en un to d'home que sap què es porta entre mans.

—Esclar, esclar —sento que diuen.

A l'Haia només hi poden apel·lar els estats; si de cas caldria apel·lar a Estrasburg, però deixo de banda aquest tema. Intervinc per fer notar el meu desacord de fons. L'objectiu principal —li dic— hauria de ser votar. Primer perquè el president Mas s'hi va comprometre i avui no hi ha cap polític que estigui en condicions de refugiar-se en legalismes. I segon perquè la teoria que hem de carregar-nos de raons per exercir la nostra llibertat ens banalitza i posa en evidència que, en el fons, no estem convençuts de voler la independència o tenim encara massa pors per assolir-la.

A la taula fan cara de no entendre'm.

—Sentir-se el bo de la pel·lícula —m'explico— està molt bé. Però només quan has demostrat la teva capacitat de con-

vertir-te en un problema pots començar a negociar amb el món la part de raó que creus que t'ha de correspondre.

Com que veig que no els convenço, tiro pel dret:

—Senyors: és veritat que la comunitat internacional pressiona perquè a tot arreu hi hagi uns mínims democràtics. Però, tal com està el món, amb decapitacions, enterraments de viu en viu i violacions en grup, ¿realment creieu que algú s'enemistarà amb l'Estat espanyol perquè no ens deixa celebrar un referèndum d'autodeterminació?

El privilegi de tenir raó és proporcional a la capacitat de fer mal, sigui d'una manera directa o indirecta. Per saber-ho n'hi ha prou d'assistir a un dinar i veure fins a quin punt tothom dóna la raó a la persona que té més poder, és a dir, que té més capacitat d'influir en la vida de la resta. En aquest cas, els espanyols tenen l'exèrcit, però nosaltres tenim Barcelona, que pot arribar a ser fins i tot més important per a Europa i per als Estats Units.

I bé: com que l'advocat s'aferra a l'argument que els espanyols no ens deixaran votar i diu que caldrà anar a una declaració unilateral d'independència, li pregunto: «Però, aviam, ¿quina diferència hi ha entre transgredir la llei d'una manera o d'una altra, exceptuant el fet que una consulta té més suport social, més gent disposada a defensar-la, segons diuen les enquestes?».

Al final, quan ja estic a punt de donar-li la raó, deixa anar que no creu que Mas tingui «els nassos» de trencar amb Espanya.

—Això —ha continuat— ho haurà de fer l'Oriol Junqueras.

He quedat ben desarmat. No feia cara de pensar que m'estigués venent cap bestiesa.

Conversa amb l'Alfons López Tena. Per demostrar-me que CiU no està per la feina m'explica que fa tres dies es va citar amb un acadèmic de la Universitat de Terranova per parlar del nacionalisme català. Es tracta d'un acadèmic croat, que va arribar al Canadà fugint de la guerra de Iugoslàvia. Quan es van trobar, l'home venia d'entrevistar un dirigent de CiU. Estava alterat. Li va explicar que havien tingut una conversa incomprensible:

Acadèmic: Senyor de CiU, creu que el Tribunal Constitucional tombarà la llei de consultes?

Senyor de CiU: Sí.

Acadèmic: I aleshores què faran?

Senyor de CiU: És que no ens la poden tombar. No es pot anar contra la voluntat democràtica de tot un poble.

Acadèmic: Però creu que el Tribunal Constitucional els tombarà la llei, no?

Senyor de CiU: Sí, evidentment.

Acadèmic: I aleshores què tenen previst fer?

Senyor de CiU: És que no ens la poden tombar. Seria anar contra la voluntat democràtica d'un poble. Això és inadmissible! (Una mica excitat, amb les galtes d'escolanet lleugerament vermelles.)

Acadèmic: Però, aviam, vostès creuen que el Tribunal Constitucional els tombarà la llei de consultes, sí o no?

Senyor de CiU: esclar!

Acadèmic: Doncs aleshores què faran quan això passi?!

Senyor de CiU: Oh —canviant el to i adoptant una actitud ofesa més tranquil·la, de monjo de Montserrat—, és que això no ho poden fer, seria anar contra la voluntat de tot un poble expressada a les urnes.

L'acadèmic canadenc va arribar a la cita amb López Tena traient foc pels queixals.

—*What can I do with this?!* —exclamava, mentre un grup de turistes japonesos passejava pels Jardinets de Gràcia amb cara d'haver-se perdut: «Així doncs, aquest pipican allargassat és l'homenatge que Catalunya ha fet al famós poeta de la Pell de Brau?», es devien preguntar.

El López Tena té la teoria que la majoria de càrrecs convergents viuen en dos plans de la realitat. Ho té teoritzat i tot. Diu que pateixen una cosa que es diu dissonància cognitiva. A Internet, veig que és un concepte treballat per un psicòleg social que es diu Leon Festinger. Suposo que vol dir que pensen refugiats en fantasies i que farien el que fos per no arribar a conclusions que posin en perill la seva posició social o que remoguin els seus traumes.

M'ha fet pensar en una novel·la que es titula *In the light of what we know*. El *New Yorker* l'elogiava no fa gaire, és d'un escriptor britànic nascut a Bangladesh. Parla d'un home trencat per la història que intenta oblidar els seus orígens per evitar de posar en risc el seu futur brillant.

L'Alfons m'assegura que no hi haurà consulta.

—Home!

—És impossible.

—Impossible?

—Tan impossible com que tu siguis papa de Roma d'aquí al 9 de novembre.

—I vosaltres què fareu?

—Jo res, perquè ja estic retirat —m'ha dit amb un somriure d'orella a orella (des que el seu partit va quedar fora del Parlament es dedica a la demolició amb un entusiasme nietzscheà i dionisiac).

Segons m'ha explicat, alguns col·lectius propers a la CUP preparen un assalt al Parlament i les conselleries en el cas que la Generalitat suspengui la consulta. Els mossos d'esquadra estudien, per ordre del conseller Espadaler, un pla

d'actuació per contenir els possibles aldarulls que pugui produir la suspensió del 9N.

Els partits estan inquiets. En nom dels ideals socials, a Catalunya està permesa una certa agressivitat, fins i tot un punt de violència. Ara bé: si una massa de nacionalistes escopís, insultés i barrés el pas als diputats del Parlament en nom de la llibertat de Catalunya, l'escàndol seria indescriptible. Ja no dic si es produís un sidral com el que van muntar els okupes de Can Vies, amb foc, explosius i bats de beisbol. Llaavors, en comptes de veure la corrua d'intel·lectuals que van sortir a la televisió a defensar els joves revolucionaris, probablement veuríem sortir l'exèrcit.

Però, en fi, potser per això l'última revolta per defensar la sobirania catalana sense excuses va ser fa més de tres segles.

Després de deixar l'Alfons, m'he trobat un intel·lectual nacionalista d'aquests que els periodistes abonats al pinso de l'Estat en diuen «del règim». Hem comentat un reportatge de Joan Sales que es va emetre fa alguns mesos.

—No valia res —m'ha dit amb una ganyota de mensy-preu.

—Però si tu hi sorties i vas fer-ne un elogi encès al Twitter!

—I què volies que digués, que era una merda?

Si fos possible calcular el moment a partir del qual el cinisme ens torna imbècils, la vida seria extraordinàriament senzilla, a Catalunya.

Em truca un amic atabalat per les pressions que rep del diari. Li suggereixen que es plantegi si vol conservar la columna. Li diuen que no li pot demanar al president Mas que se salti la llei per fer la consulta del 9N, des de les seves moderades pàgines.